

Starogard Gdański – stolica Kociewia

W nowej rubryce naszej gazety postaramy się przedstawić czytelnikom osobliwości dwóch sąsiadujących z Obwodem Kaliningradzkim polskich województw - pomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Przy czym będziemy zwracać uwagę na miasta, których nie ma na dobrze znanych kaliningradczykom szlakach turystycznych.

Zaczynamy od Starogardu Gdańskiego, ponieważ to miasto powiatowe w województwie pomorskim od dawna ma ścisłe kontakty z Kalininem, przede wszystkim z centralną dzielnicą naszego miasta.

Na starym szlaku bursztynowym

Dzisiaj Starogard Gdański jest jednym z najstarszych i jednocześnie jednym z pięciu największych miast Województwa Pomorskiego. Mieszka tu ponad 50 tysięcy osób.

A zaczęło się wszystko od małej wioski, jakich w średniowieczu było wiele na handlowym „bursztynowym szlaku”, powstałym jeszcze w czasach Imperium Rzymskiego. Prowadził on z północnych Włoch nad Bałtyk.

Sześć lat temu Starogard Gdański obchodził swoje 800-lecie. Wiek liczy się z reguły od pierwszej wzmianki w dokumencie pisemnym. 11 listopada 1198 roku pomorski książę Grzymisław darował Strygod (taką miał wtedy nazwę) rycerskiemu zakonowi św. Jana. Krzyż joannitów (czyli krzyż maltański) ozdabia współczesny herb miasta. Chociaż samo miasto powstało nie od razu. Najpierw Krzyżacy, którzy przybyli na miejsce joannitów, kupili wieś pod nazwą Starogard, potem dołączyli do niej jeszcze jedną z drugiego brzegu rzeki Wierzyca. W 1348 roku ówczesny Wielki Mistrz Zakonu Krzyżackiego przyznał Starogardowi prawa miejskie i to zdecydowało o jego dalszym rozwoju.

Jednak nie wszystko w historii Starogardu Gdańskiego było takie proste. Dzisiaj można zobaczyć tylko nieliczne zabytki średniowieczne. Przyczyną tego były wielkie pożary w XV i XVIII wieku. Nie sprzyjał też spokojnemu rozwojowi i budowie miasta okres „Potopu” (zajęcie ziem polskich przez Szwedów w XVII wieku) i kampania Napoleona na począt-

ku XIX wieku.

Starogard Gdański ma prawo być dumny ze swojej historii. Miasto zawsze było wierne Polsce - i w okresie wojny trzydziestoletniej, kiedy mieszkańcy miasta stanęli po stronie Związku Pruskiego, i po podpisaniu w 1769 roku konfederacji pomorskiej. Miasto było wspierane przez polskich królów - Kazimierza Jagiellończyka i Jana III Sobieskiego. Ten ostatni podczas swojej wizyty przyznał specjalne przywileje miejscowemu „Bractwu Strzeleckiemu”. Za zasługi dla Korony Starogard Gdański otrzymał prawo umieszczenia jej obrazu w herbie miasta.

W pierwszej połowie XIX wieku zaczął się dynamiczny rozwój przemysłu w mieście. W Starogardzie (dzisiejsza nazwa z dodatkiem „Gdański” powstała po podjęciu decyzji przez władze PRL dopiero w 1950 roku) osiedlają się na stałe rzemieślnicy i fabrykanci. Miasto staje się ważnym centrum przemysłu zbożowego i tytoniowego, skórzanego i spirytusowego. Dotychczas działa założona w 1846 roku Gorzelnia Wilkenhausena, teraz należy ona do polsko-amerykańskiego koncernu „Sobieski”. Również do dziś działają zbudowane w 1892 roku zakłady mleczarskie.

Z dopływem kapitału zaczął się szybki rozwój budownictwa. Wille fabrykantów i wielopiętrowe budynki zupełnie zmieniły miasto. Jednym z przykładów takiej budowli jest willa w stylu renesansu włoskiego, która była zbudowana w końcu XIX wieku i należała

do rodziny Wichertów – właścicieli zakładów zbożowych.

Przedsiębiorcom wystarczyło wtedy pieniędzy i na obiekty o znaczeniu społecznym. W Kocborowie, który dzisiaj jest w obrębie miasta, został założony najstarszy w Polsce szpital psychiatryczny, gdzie obok pięknego budynku z końca XIX wieku znajduje się wspaniały park z alejami spacerowymi. Miejsce to stało się świadkiem jednego z najbardziej tragicznych wydarzeń w historii miasta. Na początku II wojny światowej, po zajęciu Polski przez wojska hitlerowskie, ze szpitala wywieziono 2203 pacjentów wraz z personelem i ordynatorem Józefem Kopiczem, a potem rozstrzelano ich w jednym z pobliskich lasów. Przypomina o tym tablica pamiątkowa w szpitalu.

Wokół rynku

Jednak samo miasto podczas wojny prawie nie ucierpiało. Całe życie mieszkańców Starogardu, tak samo jak i w wielu innych miastach Polski, od wieków skupiało się wokół rynku – placu centralnego. W Starogardzie w centrum rynku stoi piękny Stary Ratusz, który otrzymał neogotycką postać po odnowieniu w 1893 roku. Większość budynków otaczających rynek powstała na początku XIX wieku. W 1997 roku rynkowi starogardzkiemu nadano tytuł najpiękniejszego placu miejskiego w Polsce.

> str. 11

